

Sexualita

Sexuální chování pohledem Johna Gagnona a Williama Simona

Anna Ševčíková (asevciko@fss.muni.cz)

Teorie sexuálních scénářů

- **John H. Gagnon** (1931-2016) – emeritní profesor sociologie na Státní univerzitě v New Yorku, National Health and Social Life Survey (1992) (spolu s Edwardem Laumannem)

- **William Simon** (1930 – 2000) - profesorem sociologie na Univerzitě v Houstonu, jeden z průkopníků v uplatňování sociálně konstruktivistického přístupu v oblasti sexuality, obhajoval práva LGBT

"The most important truth about sexuality is that there may be no important truths about sexuality that are permanent."

Teorie sexuálních scénářů

- Teoretická východiska:
 - Symbolický interkacionismus (G.H. Mead, C.H. Cooley)
 - Interakce a význam
 - Naše jednání - zacházení s druhými - je odvozeno od toho, jaký význam jim připisujeme
 - Význam vzniká v rámci sociální interakce, pomocí ní si jej odvozujeme
 - Během interakce si tyto významy měníme, modulujeme

Teorie sexuálních scénářů

- Scénáře
 - kognitivní rámec pro to pochopení, co se od lidí v jednotlivých sociálních situacích očekává

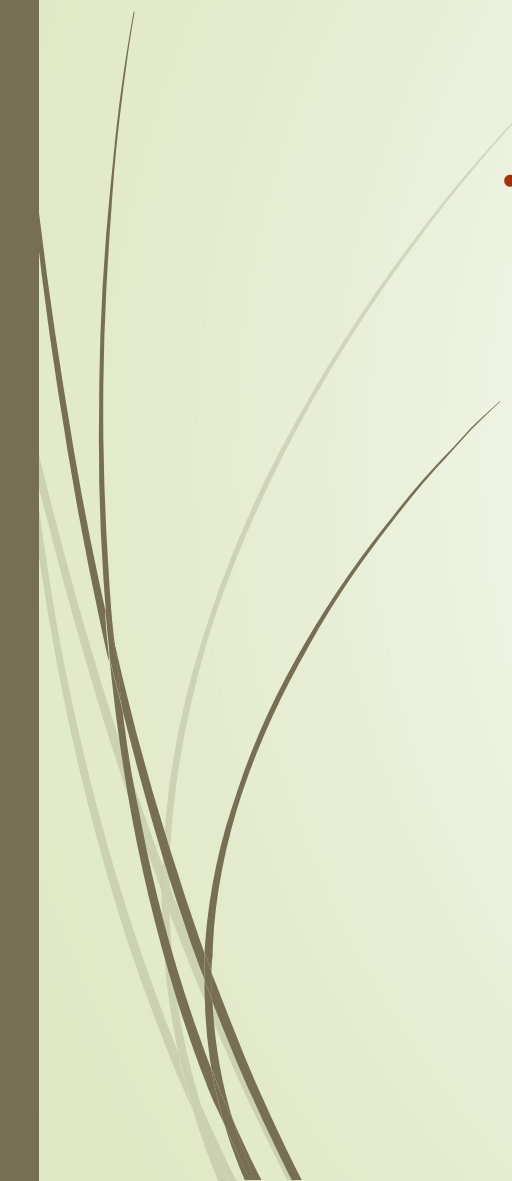

Sexuální scénáře

- rámec pro studium sexuálního chování ve společnosti
- teoretické východisko pro reflexi socio-historických procesů a osobních zkušeností jedince
- popisuje, za jakých okolností by mělo k sexu dojít
- vymezuje: kdo, co, kde, kdy, jak a proč
- nastiňuje souslednost sekvencí, jak by mělo v rámci sociální interakce k sexu dojít
 - Kognitivní schéma – návod, který lidem říká, jak mají rozumět sexuálním situacím a jak se v nich chovat
 - „aby se dané chování objevilo, je potřeba mít nějaký návod, syntax, dle nějž můžeme „jet“
- Sexuálním scénářům se učíme prostřednictvím socializace

Teorie sexuálních scénářů

- 3 úrovně sexuálních scénářů
 - Kulturní
 - Interpersonální
 - Intrapersonální
-

Teorie sexuálních scénářů

- Kulturní úroveň sexuálních scénářů
 - Hlavní zdroj pro udržování zavedených norem pro genderově podmíněné chování v rámci heterosexuálních vztahů
 - Nejsou jasně navždy zakotvené
 - Jsou udržovány a posilovány na úrovni dyadických interakcí
 - Kulturně sdílené instrukce – systém znaků, symbolů, které určují náplň rolí
 - Jsou abstraktní, mají slabou prediktivní hodnotu, co se týká konkrétního chování
 - Specifikují adekvátní předmět sex. touhy, čas, místo, sekvence náznaků, projevy, i co by měli aktéři cítit
 - př. věk, kdy je vhodné se určitým způsobem chovat

Teorie sexuálních scénářů

- Interpersonální úroveň scénářů
 - Jejich autory jsou jedinci sami
 - Proměna sociálního aktéra ve scénáristu – adaptéra kulturních obsahů
 - Možnou neshodu mezi aktuální situací a kulturními scénáři řeší interpersonální scénáře
 - jejich funkcí je snižovat nejistotu (akt bude kongruentní s jeho „já“ a „já“ druhých), neboť dochází k manifestaci pouze očekávaných a adekvátních prožitků

Teorie sexuálních scénářů

- Intrapersonální úroveň scénářů
 - Jedná se o symbolickou reorganizaci reality zohledňující přání, tužby jedince
 - Dát tvar vnitřním představám a přáním, které vzbuzují a udržují sexuální vzrušení
 - jde dál za manifestovanými, očekávanými prožitky (typickými pro interpersonální scénáře) a aktéři se ptají, zda to skutečně tak chtěli a prožívali
 - Nesrovnalosti, nedostatky, rozpory vzniklé již na kulturní úrovni si vyžadují zapojení jedince a jeho aktivitu ve vytváření návodů, jak se v dané situaci chovat
 - Vnitřní nácvik: proces skriptování vlastního chování a zohledňování povahy chování druhých

Několik teoretických předpokladů

- Vymezení vůči freudiánskému a kinseyánskému pojetí sexuálního pudu jako nějaké konstanty, kterou je potřeba usměrňovat
- Sexuální chování je výsledkem učení/nácviku

Několik teoretických předpokladů

- Sexuální chování má vícero funkcí; nepojí se jen s příjemnými sexuálními prožitky, může sloužit k upevňování statutu mezi vrstevníky apod.
 - Bonobo

K zamýšlení

- žena, která má na internetové seznamce inzerát, že hledá nezávazný sex
-

Tradiční sexuální scénář

- Předpoklad 1: Muži jsou přesexualizovaní a ženy mají menší zájem o sex – mají-li vůbec, muži využívají každou možnost mít sex, ženy menší libido, sex spojený s láskou, hůře vzrušitelné, stěží dosahují orgasmu
- Předpoklad 2: Status ženy nebo její hodnota je odvíjena od množství sexuálních zkušeností, čím méně, tím lépe, naopak u mužů, čím více, tím lépe – u mužů potvrzování maskulinity a mužnosti (síly), u žen spojováno s nevybíravostí, promiskuitou, narušenou emocionalitou, neschopností se držet nějakých hodnot
- Předpoklad 3: Muži jsou iniciátoři sexu, ženy přijímající, od žen se očekává, že budou zdrženlivější a chránit si svou hodnotu, od žen se očekává, že jsou připraveny reagovat na mužskou iniciativu
- Předpoklad 4: Ženy by měly být připraveny na neustálé odolávání tlaku ze strany mužů na sex - se intimně sblížit; v případě zájmu o sex by měly ženy vyjádřit vzdor - aspoň ústně ("token resistance") – primárně nenásilný vzdor, u mužů touha po sexu, sexu coby hodnotě může legitimizovat použití prostředků (včetně nátlaku) k prolomení jejího vzdoru; odrazení odporem ze strany žen= nedostatečná maskulinita u muže

Tradiční sexuální scénář

- Dodatečný předpoklad 5: Norma pro ženy a chození: hodnotné jsou ty ženy, které jsou ve vztahu; žena musí sloučit několik věcí: ne být příliš striktní, zároveň musí být sexy, atraktivní, schopná předat zprávu, že je ochotná jít do sexu (ale jen minimum sexu) a že k uspokojivému sexu dojde, jen pokud s ní zůstane ve vztahu
- Dodatečný předpoklad 6: Žena má být citlivá, pečující, má myslet na druhé, zatímco od mužů to se očekává, že se půjdou za svým; ženy se tak dostávají do konfliktu, na jednu stranu mají upřednostňovat plnění zájmu druhých, na druhou stranu mají si chránit to své, udržet si hodnotu; muži ničemu takovému nečelí, což může vést některé muže v přesvědčení, že si mohou jít za svým a nezohledňovat prožívání ženy nebo její neochotu mít sex (takže může docházet k dvojitému posilování)

Tradiční sexuální scénář (TSS)

- Nakolik je tento tradiční sexuální scénář normativním sexuálním scénářem?
- velmi malinké procento mužů pokračuje v nátlaku na sex i přes vyjádřený nesouhlas (cca 4%)
- Malá část vyjádří hněv, zlost (9%)
- ○ něco víc mužů se snaží ženu přemluvit, aby v sexu pokračovala (18%)

- Nakolik je tento tradiční sexuální scénář zodpovědný za sexuální násilí/nátlak
 - Více sexu – adherování TSS
 - ALE: liberálnější - větší respekt nesouhlasu ze strany žen
 - Aktivní v randění - více verbálního nátlaku, naopak méně fyzického nátlaku

- Byers, E. S. (1996). How well does the traditional sexual script explain sexual coercion? Review of a program of research. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 8(1-2), 7-25.

Sociální aspekty vývoje sexuálního chování: dětství

- Vymezení vůči freudiánskému a kinseyánskému pojetí sexuálního pudu jako nějaké konstanty, kterou je potřeba usměrňovat
- 0 – 3 roky (nukleární rodina): osvojování si základních parametrů genderové identity

Sociální aspekty vývoje sexuálního chování: dětství

- 4 – 11 let (rodina, vrstevníci, média): konsolidace genderové identity:
 - učení se zdrženlivosti, studu
 - nesexuálně motivované sexuální hry
 - poznávání slov se sexuální konotací (avšak chybí povědomí o jejich významu)
 - učení se obecným morálním kategoriím
 - posilování „konvenčních“ genderových a rodinných rolí prostřednictvím sledování médií

Sociální aspekty vývoje sexuálního chování: raná adolescence

- 11 – 15 let (rodina, stejnopohlavní vrstevnické skupiny, media):
 - první rozpoznání sebe sama jako sexuálního aktéra (otevřené sexuální aktivity)
 - rozvíjení sexuální fantazie
 - počátek odlišných sexuálních aktivit u dívek a chlapců
 - uplatnění genderových rolí v sexuálním aktu
 - uplatnění morálních stanovisek k sexuálnímu chování (dvojitý standard)
 - posilování homosociálních norem ve stejnopohlavních vrstevnických skupinách
 - posilování genderových rolí (u dospělých) prostřednictvím médií

Sociální aspekty vývoje sexuálního chování: pozdní adolescence

- 15 – 18 let (stejnopohlavní a smíšené vrstevnické skupiny, media, rodina na ústupu):
 - propojování sexuálních aktů s nesexuálními sociálními vztahy
 - příklon k heterosociálním hodnotám
 - posilování genderových a sexuálních rolí prostřednictvím médií
 - posilování hodnot konzumní a mládežnické kultury
 - sexuální zkušenosti s několika vrstevníky
 - dovršení vývoje fantazijních sexuálních obsahů
 - konsolidace genderových rozdílů v sexuálních rolích a aktivitách
 - chápání rozdílů mezi hodnou a špatnou dívkou, popř. „mateřskosti a erotičnosti“

Sociální aspekty vývoje sexuálního chování: vynořující se dospělost

- 18 – 25 let (stejnopohlavní a smíšené vrstevnické skupiny, media, rodina na ústupu):
 - výběr partnera
 - zvýšená sexuální aktivita
 - muži se učí lásce/ženy se učí sexu
 - legitimizace sexuálních aktivit
- ustálení frekvence sexuálních aktivit
- variace sexuálních aktivit/rutinizace sexuálního chování
- zplodění potomka

Sociální aspekty vývoje sexuálního chování: vynořující se dospělost

- 18 – 25 let (stejnopohlavní a smíšené vrstevnické skupiny, media, rodina na ústupu):
 - výběr partnera
 - zvýšená sexuální aktivita
 - muži se učí lásce/ženy se učí sexu
 - legitimizace sexuálních aktivit

- ustálení frekvence sexuálních aktivit
- variace sexuálních aktivit/rutinizace sexuálního chování
- zplodění potomka

Podoby sledování sexuálních scénářů v dospělosti

- Sledování tradičního scénáře: I am a female.
 - I grew up with the fairy tale, the Cinderella story – meeting Prince Charming, having this beautiful wedding... every little girl wants to be a princess, find a Prince Charming. I mean whether it's realistically like that or not, every woman wants to find a man that they can call their own and love, be with, without them straying to some hot little female, you know?
- Výhybky:
 - I was known as one of the girls that was really hard to get... I was really, really selective. I only picked the ones that I knew were gonna keep me private, because I had such a busy sexual lifestyle that I didn't want it getting out there that I was a whore... I mean, I was getting around the block, but nobody knew it.
- Vědomá transformace:
 - I was in a relationship for a long time, and I was used to having sex. And I wanted to keep having sex, without strings attached... if I wanted to have sex, I could just call somebody and they would come, and – I know that a lot of guys have girls like that, and I figured, “Well, why can't I?”
 - Masters, N. T., Casey, E., Wells, E. A., & Morrison, D. M. (2013). Sexual scripts among young heterosexually active men and women: Continuity and change. *Journal of Sex Research*, 50(5), 409-420.